

Notitie

Datum
23 september 2013

Kenmerk
311850

Betreft
Hunebedcentrum te Borger in relatie tot Ecologische Hoofdstructuur

1 Inleiding

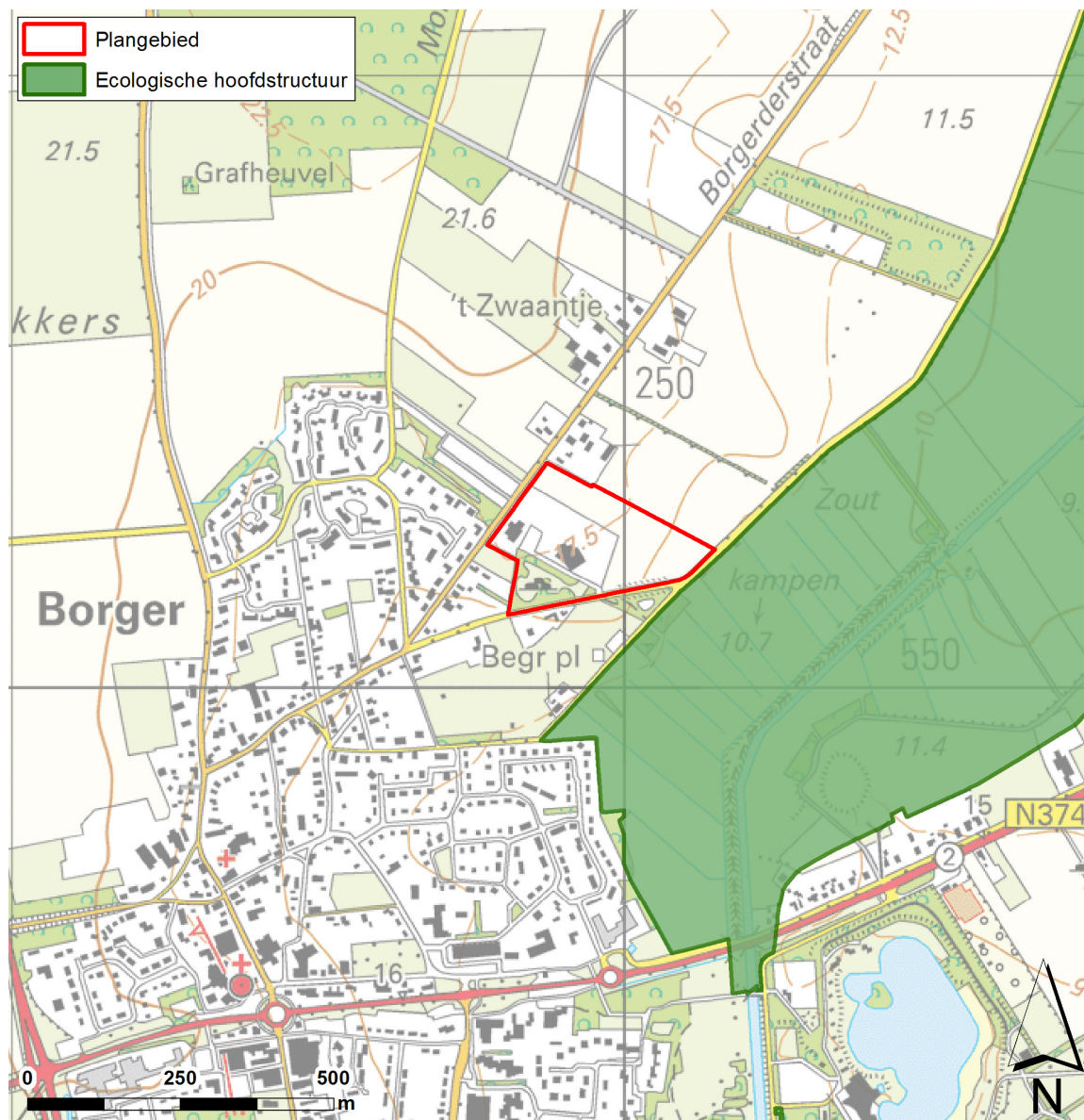
Het huidige bestemmingsplan 'Nationaal Hunebedden Informatiecentrum' dateert van 2002. Vanuit de Wet ruimtelijke ordening is de gemeente verplicht om haar bestemmingsplannen eens in de tien jaar te herzien (actualiseringsplicht). Daarom is het noodzakelijk om voor het Hunebedcentrum een nieuw, geactualiseerd bestemmingsplan op te stellen.

Enerzijds wordt in dit bestemmingsplan de huidige ruimtelijke situatie worden vastgelegd. Anderzijds wordt er ruimte geboden voor een aantal nieuwe ontwikkelingen:

- Verbetering van de parkeersituatie door het vergroten van het parkeerterrein;
- Toestaan van bijgebouwen tot een maximum van 300 m². Het Hunebedcentrum is van plan om de archeologische vondsten uit het gebied Daalkampen II te reconstrueren op het buitenterrein van het Hunebedcentrum (herbouw oorspronkelijke boerderijen).
- Daarnaast heeft het Hunebedcentrum ten behoeve van toekomstige ontwikkelingen het beleidsplan 'Werken aan een sterk merk' opgesteld. In dit plan wordt aangegeven welke doelen worden nagestreefd zodat het centrum zich kan ontwikkelen als museaal merk. In het kort komt het er op neer dat het centrum zich breder wil ontwikkelen. Het is de bedoeling de volgende wensen van het Hunebedcentrum mee te nemen in de actualisatie van het bestemmingsplan:
 - Avondopenstelling tot 22:30;
 - Het houden van evenementen op het terrein (maximaal 9 dagen).

Het Hunebedcentrum ligt aan de oostzijde van Borger, op de rand van het beekdal de Bronnegermaden/Voorste Diep. Dit is één van de twee bovenlopen van het beekstelsel de Hunze. Het beekdal maakt deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) in Drenthe.

Het plangebied van het bestemmingsplan ligt niet in de EHS. Wel grenst het oostelijk deel van het plangebied direct aan de EHS (zie afbeelding op de volgende pagina). Ondanks dat er geen ruimtelijke ingrepen in de EHS plaatsvinden en er dus niet getoetst hoeft te worden of er sprake is van significante aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden van de ecologische hoofdstructuur (zie artikel 3.35 Provinciale Omgevingsverordening) is er – vanuit het oogpunt van zorgvuldigheid – voor gekozen om niet alleen strikt juridisch te beoordelen. In deze notitie is onderzocht in hoeverre de nieuwe activiteiten op het Hunebedcentrum een mogelijke bedreiging kunnen vormen voor de wezenlijke kenmerken van de EHS.

Ligging Hunebedcentrum ten opzichte van de EHS (provincie Drenthe, vastgesteld 26 juni 2013)

2 Wezenlijke kenmerken

De wezenlijke kenmerken bij het Hunebedcentrum hebben betrekking op

- **De ecohydrologische processen:** op de hogere gronden neerslag infiltreert en op de flank van het beekdal kwelt grondwater omhoog dat via korte of lange ondergrondse routes in meerdere mate is "aangerijkt". Dit aangerijkte grondwater is van belang voor de ontwikkeling van (potentieel) karakteristieke vegetaties in het beekdal;
- **De voor dieren belangrijke openheid:** het beekdal is leefgebied voor broedvogels van open landschap (lagere deel van beekdal) en halfopen landschap (flanken tot aan buitenste grens van beekdal). Beide landschappen zijn van belang voor broedvogels.
- **De voor dieren belangrijke beslotenheid:** De bossen zijn leefgebied van bosplanten en dieren van besloten gebied of van randen tussen besloten en (half)open gebied.
- **De voor dieren belangrijke rust en duisternis:** De noodzakelijke rust heeft betrekking op de aspecten geluid en beweging. Broedvogels van bossen worden verstoord bij geluidsniveaus

hoger dan gemiddeld 41-42 dB(A) en broedvogels van open gebied bij een niveau hoger dan gemiddeld 48 dB(A) (Reijnen et al 1992). Duisternis is belangrijk voor zowel de dagactieve dieren (die 's nachts in het donker slapen) als de nachtactieve dieren (die 's nachts verstoord kunnen worden door licht).

- **De voor dieren belangrijke relaties tussen verblijfs-, rust- en foerageergebied:** De bossen zijn rustgebied voor reeën en andere zoogdieren zoals onder andere vleermuizen en rust- en leefgebied voor vogels. Veel van deze soorten foerageren in de randen van het bos of de aangrenzende landerijen. De afwezigheid van barrières en verstoring door beweging en licht is voor deze soorten belangrijk.

De wezenlijke kenmerken kunnen beïnvloed worden indien:

- De neerslag onvoldoende in de hoog gelegen terreingedeelten kan infiltreren als gevolg van een grote oppervlakte verhard terrein;
- Het verkeer langs de rand van de EHS verstoring geeft ten aanzien van geluid, beweging en licht.
- Het gebruik van routes langs EHS leidt tot een barrièrewerking voor dieren die in de EHS hun verblijfs- en rustgebied hebben en buiten de EHS foerageren.
- Bezoekersaantallen dermate toenemen dat de mate van rust (sterk) afneemt.

3 Huidige natuurwaarden van de EHS

De huidige natuurwaarden zijn vastgesteld aan de hand van beschikbare bronnen en veldbezoeken op 18 juli en 1 september 2011 door ing. R. Bijlsma (Grontmij):

- De beekdalgraslanden in de EHS die grenzen aan het Hunebedcentrum bestaan uit relatief soortenarme graslandvegetaties met engels raaigras. De perceelssloten zijn begroeid met ruigtevegetaties. De beekdalen zijn van (beperkt) belang voor weidevogels (o.a. scholekster, Kievit en veldleeuwerik) en als foerageergebied voor das (is aan zuidzijde beekdal waargenomen) (van den Brink et al 1996; provincie Drenthe 2010).
- De bosstrook tussen de Marslandenweg en de graslanden bestaan uit gemengd naald/loofbos met grove den, zomereik (met één zeer oud ex. in de oostelijke rand), hulst, lijsterbes, scherpe berk, Amerikaanse vogelkers (bospest), braam en framboos. De onderbegroeiing bestaat plaatselijk uit brede stekelvaren, opslag van gewone esdoorn, hennepnetel en vingerhoedskruid.
- Het bosje met het amfitheater tussen de Marslandenweg en het Hunebedcentrum bestaat uit grove den, zomereik, hulst, jonge beuk, hazelaar, haagbeuk en lijsterbes. Hier zijn enkele exemplaren van de veelbloemige salomonszegel gezien, een karakteristieke bossoort. Het bosje wordt intensief belopen.
- Houtwal langs de weg: smalle houtwal tussen weg en Hunebedcentrum, met matig dikke zomereik, lijsterbes, Amerikaanse vogelkers, meidoorn, gewone esdoorn, brede stekelvaren.
- Bosje bij Hunebedcentrum met hunebed: oude zomereiken, acacia, gewone esdoorn, oude hulstbomen, vlier, lijsterbes, scherpe berk, veldesdoorn, een oude linde (*Tilia platyphyllos*) bij het hunebed, braam en één kleine oppervlakte nabij de westelijke toegangspaden met dal-kruid, een karakteristieke bosplant. De belangrijkste aanwezige bodembedekker is klimop.
- Bij de bosjes zijn gehoord/gezien:
 - Vogels: groene specht, grote bonte specht, merel, tiftjaf;
 - Dagvlinders in beekdalrand: bont zandoogje 1 ex.
- Parkeerplaats: jonge struikbeplanting en enkele kleine boompjes. Verhard gebied, en overloopparkeerterrein bestaat uit intensief bereden gras. Rand verharde parkeerterrein met Westerlandsweg afgeschermd met opgaande bomen (doorzicht) of beplantingsstrook (zie foto's).

Westerlandsweg met links de beplanting rond de parkeerplaats. Foto is naar het oosten toe genomen (18 juli 2011).

Verharde rijbanen op parkeerterrein en onverharde parkeervakken, op achtergrond de doorgang naar het onverharde overloopparkerterrein. Omgeven door jonge struiken en bomen (18 juli 2011)

Beekdal met open rand naar Westerlandsweg (1 sept. 2011)

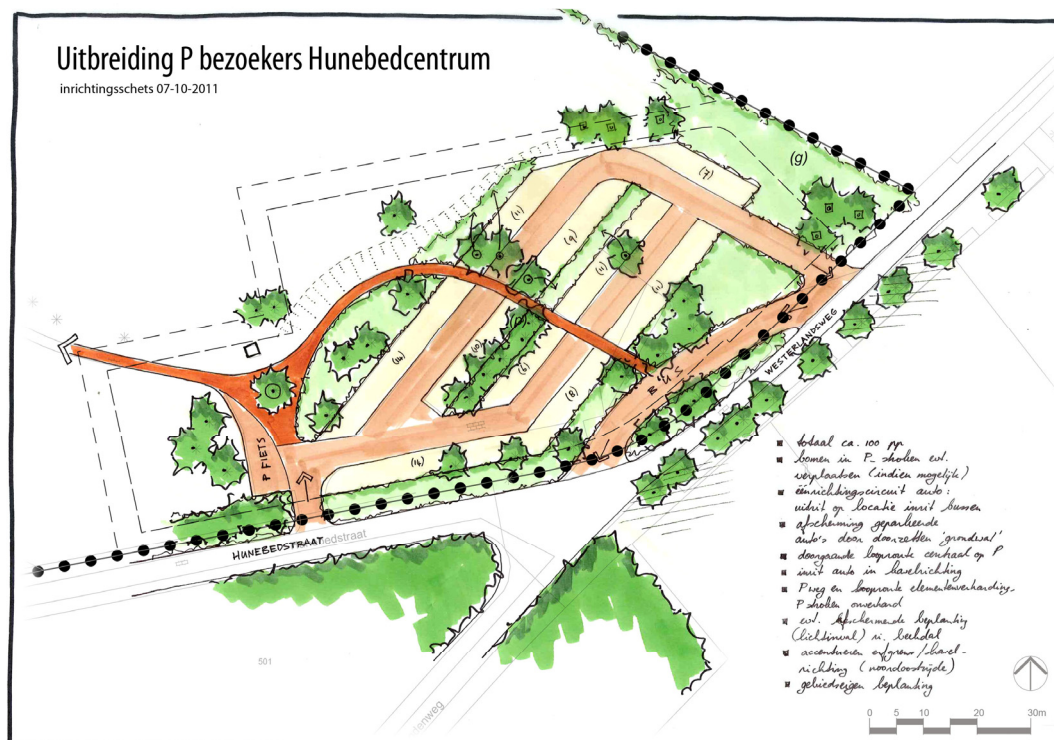
*Vanaf parkeerterrein naar het beekdal:
open relatie onder bomen door (18 juli
2011)*

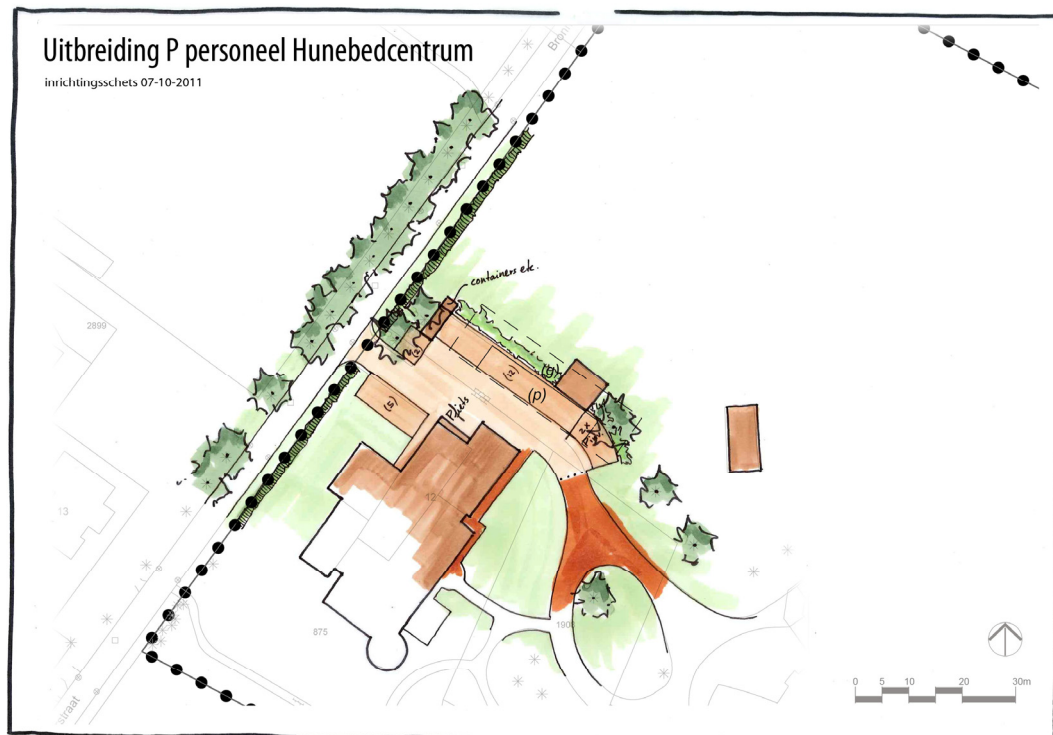
4 Beoordeling mogelijke effecten

4.1 Voorgenomen ontwikkeling

Uitbreiding parkeerplaatsen

De belangrijkste ontwikkeling is uitbreiding van de parkeerplaatsen (zie onderstaande schets) van 60 naar 120 plaatsen (bezoekers en personeel). De uitbreiding gebeurt in reliëfrijk open gebied. De uitrit is op de Westerlandsweg en de uitrijrichting is gericht op het beekdal. Ook de uitrijrichting van de bestaande busstrook is gericht op het beekdal. De parkeerplaats wordt deels verhard (rijbanen) en deels onverhard (parkeerplaatsen) uitgevoerd. De totale uitbreiding vergt circa 1.750 m² waarvan circa 600 m² verhard.

Avondopenstelling en evenementen

Daarnaast wordt in het bestemmingsplan een verruiming van de openstelling tot 22:30 toegestaan. Dit leidt tot extra bezoekers en verkeersbewegingen in de avondperiode. Tevens wordt een maximum gesteld aan het aantal dagen waarop evenementen mogen plaatsvinden en de omvang van de evenementen (maximaal 9 dagen alleen in de dagperiode van 7 tot 19 uur, op- en afbouw kan wel plaatsvinden buiten deze periode. De maximale omvang is gesteld 4.000 bezoekers per dag, dit is afgestemd op de huidige omvang van de Oertijdmarkt).

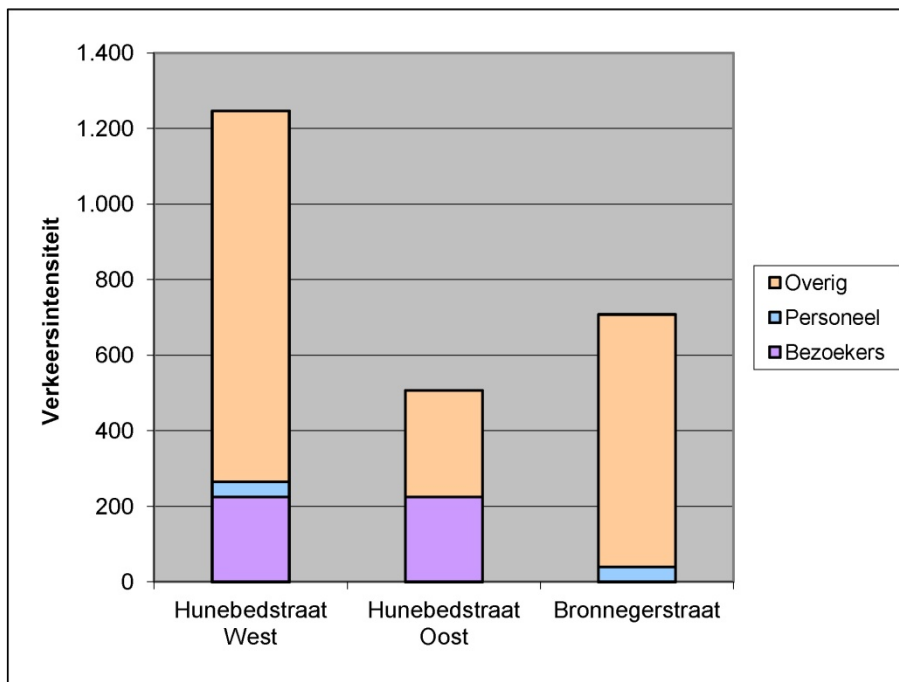
Bezoekers en verkeer

Op basis van de ontwikkeling van de bezoekersaantallen in de afgelopen jaren (licht dalend) wordt in het meest positieve scenario uitgegaan van gelijkblijvende bezoekersaantallen.

In onderstaande tabel en grafiek is het verkeer op de omliggende wegen in het hoogseizoen weergegeven. Uit analyse van de verkeersstellingen en bezoekersgegevens blijkt dat de pieken een gevolg zijn van een jaarlijks terugkerend evenement in de maand augustus betreft (de Oertijdmarkt). De verkeersaantrekkende werking van het Hunebedcentrum zelf bedraagt circa 300-350 motorvoertuigbewegingen per etmaal.

Jaar \ Telpunt	1. Hunebedstraat west		2. Hunebedstraat oost		3. Bronnegerstraat	
	Gemiddeld (weekdag)	Piek (Oermarkt)	Gemiddeld (weekdag)	Piek (Oermarkt)	Gemiddeld (weekdag)	Piek (Oermarkt)
2009	1.374	2.117	geen data	geen data	585	1.130
2010	1.358	2.729	545	1.492	663	1.359
2011	1.232	2.585	421	1.137	658	1.418
2012	1.266	2.133	507	1.064	708	geen data

Etmaalintensiteiten weekdag hoogseizoen en piekdagen 2009-2012 (Bron: gemeente Borger-Odoorn)

Aandeel verkeer Hunebedcentrum op Hunebedstraat en Bronnegerstraat (hoogseizoen 2012)

4.2 Beoordeling en afweging

- **Gebruiksintensiteit:** Omdat er een stabilisatie van het aantal bezoekers worden verwacht, kunnen negatieve effecten op de vegetatie en fauna worden uitgesloten. Ook de evenementen leiden niet tot een grotere gebruikersintensiteit dan in de huidige situatie omdat de maximale omvang op het aantal bezoekers van de jaarlijkse Oertijdmarkt is gesteld.
- **Aspect geluid:** De uitrijrichting van de nieuwe parkeerplaats verschuift in noordelijke richting en is gericht op de Westerlandsweg. Dit leidt tot een verkeerstoename op de rand van het beekdal. Deze toename leidt tot een beperkte verschuiving van de geluidscontour die voor weidevogels relevant is. Deze geluidscontour zal echter, gelet op het geringe aantal verkeersbewegingen en de lage rijsnelheid bij/op de parkeerplaats, zeer beperkt zijn (< 30 meter). Daarnaast mijden weidevogels van open gebied opgaande elementen. Vuistregel van de effect-afstand door opgaande elementen is 100 tot meer dan 500 meter voor de meer kritische soorten. Het effect van de toename van geluid (Reijnen et al 1992) valt geheel binnen de huidige randeffecten van de opgaande beplantingen. Er treden geen significant negatieve effecten op als gevolg van veranderingen in de geluidsintensiteit.
- **Aspect licht:** Het rijden op het parkeerterrein en bij de uitrijrichting van de bestaande busbaan en de nieuwe parkeerplaats leidt in het winterhalfjaar tot effecten door licht van de koplampen op weidevogels en das. Het licht zal tot op grote afstand invloed hebben in het beekdal, ook vanwege het dynamische karakter van deze lichtbewegingen. Het beïnvloede gebied van de EHS is circa 3-4 hectare groot. Gedurende de avondperiode worden echter veel minder bezoekers verwacht. De effecten zijn daarom niet als significant aan te merken. Wel kunnen de negatieve effecten (in de vroege ochtend, namiddag en avond) verminderd worden door het treffen van mitigerende maatregelen (zie paragraaf 5).
- **Aspect beweging:** beweging door auto's wordt door weidevogels als verstorend ervaren. De effect-afstand is ongeveer 100 meter (Krijgsveld et al 2008). Het effect van beweging valt daarmee binnen de bestaande invloedsafstand van de opgaande elementen. Significant negatieve effecten zijn niet aan de orde.
- **Aspect landschapsecologische samenhang:**

- Ecohydrologische relaties: de verharding van het parkeerterrein zal grotendeels onverhard uitgevoerd worden (verharde rijbanen en onverharde parkeervakken). Indien alle neerslag ter plaatse van de parkeerplaats ten goede kan komen aan het grondwater (infiltratie) zullen significant negatieve effecten niet optreden. Daarbij zal het infiltreren van mogelijk verontreinigde neerslag voorkomen moeten worden.
- Door dieren onderhouden relaties: de herinrichting van het parkeerterrein gaat mogelijk gepaard met het verwijderen van enkele bosstroken die een ruimtelijk-ecologische samenhang hebben met de EHS-bosjes en beplantingen langs de beekdal-EHS. Omdat de ecologische betekenis van de te verwijderen bossingels op de huidige parkeerplaats beperkt is (jong, veel verstoring) is er geen sprake van een significant negatieve effect. Wel wordt aanbevolen om ter compensatie in het ontwerp van de parkeerplaats bossingels op te nemen, mede in aansluiting op de kernkwaliteiten 'landschap' en 'oorspronkelijkheid'. Daarbij kan aangesloten worden op de richtingen in het landschap.

5 Mitigerende maatregelen

- Het is van belang lichtinvloed en beweging afkomstig van de parkeerplaats en ter plaatse van de uitrijbanen van busbaan en parkeerplaats via de zuidelijke berm van de Westerlandsweg in de beekdal-EHS te voorkomen. Dat kan door tussen parkeerplaats en Westerlandsweg en bij de uitgangen in de rand met het beekdal afschermdichte beplanting aan te brengen. Deze beplanting dient passend te zijn in het landschap qua vormgeving en sortiment.
- Ter bevordering van de infiltratie van neerslag de inrichting en verharding zo kiezen dat infiltratie van neerslag naar het grondwater mogelijk is.
- Ter compensatie van het verlies van bossingels, nieuwe bossingels aanbrengen die aansluiting hebben op de bosjes en de beplantingen langs de randen van het beekdal. Met deze beplantingen is tevens invulling te geven aan de andere beoogde kernkwaliteiten van landschap en oorspronkelijkheid, bijvoorbeeld door de bossingel uit te voeren als houtwal, vergelijkbaar met de houtwal bij de entree (aarden wal met beplanting), in te spelen op de schuine kavelrichtingen in het landschap en in te spelen op de aanwezige hoogteverschillen. Door deze maatregel en het realiseren van ruimtelijke samenhang tussen bestaande en nieuwe elementen wordt verlies gecompenseerd en neemt de ecologische betekenis toe voor bosrandvogels, kleine zoogdieren, vleermuizen en insecten zoals dagvlinders. Tevens kunnen cultuurhistorische en landschappelijke kwaliteiten versterkt worden en kan de visuele invloed van auto's zoveel mogelijk beperkt worden in combinatie met het beleven van de gradiëntrijke overgang van de hogere gronden bij het Hunebedcentrum naar het laaggelegen beekdal.

6 Conclusie

De ontwikkelingen bij het Hunebedcentrum kunnen invloed hebben op de wezenlijke kenmerken van de Ecologische Hoofdstructuur. Toename van bezoekersaantallen worden niet verwacht. Het plangebied zal daarom geen hogere gebruiksintensiteit krijgen waardoor negatieve effecten kunnen worden uitgesloten.

Op de locatie van het toekomstige parkeerterrein kunnen negatieve effecten op wezenlijke kenmerken worden uitgesloten. Wel kan er plaatselijk (enige) verslechtering van natuurwaarden optreden. De meeste effecten kunnen worden voorkomen met mitigerende maatregelen rond de uitgang van de parkeerplaats.

7 Gebruikte bronnen

Brink, H. van den, A. van Dijk, B. van Os & P. Venema, 1996. Broedvogels van Drenthe. Van Gorcum Assen.

Krijgsveld, K.L., R.R. Smits & J. van der Winden, 2008. Verstoringsgevoeligheid van vogels. Update literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie. Zeist/Waardenburg.

Provincie Drenthe, 2010. Natuur in Drenthe. Zicht op biodiversiteit. Assen

Provincie Drenthe, 201. Atlas van Drenthe. Assen.

Reijnen, M.J.S.M., G. Veenbaas & R.P.B. Foppen, 1992. Het voorspellen van het effect van snelverkeer op broedvogelpopulaties. Dienst Weg- en Waterbouwkunde van Rijkswaterstaat & DLO-Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek (thans Alterra). Delft & Wageningen.